

professional knowledge, skills and abilities, clearly navigate the problems of ecosystem disturbances, apply the latest methods of restoration, quickly and correctly make decisions in situations of a natural and man-made nature, the ability to own innovative technologies.

In connection with the new requirements for a modern ecologist, there is a need to expand the educational process and innovative pedagogical approaches, to expand the scientific outlook of higher education students.

Key words: *ecology, scientific outlook, nature, educational process, thinking, innovative technologies, disciplines*

Стаття надійшла до редакції 04.04.2023 р.

УДК: 35.088(477)+1:37

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2023.31.283418](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2023.31.283418)

ГАННА САВОНОВА

ORCID: 0000-0003-1790-4770

Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, м. Северодонецьк

ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ ТА СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ В РЕЖИМІ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ

Аналізується суперечність між потребою у систематичному й планомірному професійному розвитку сучасного вчителя та нестачею часу для цього процесу. Доводиться, що процес планування професійного розвитку вчителем залежить від усвідомленого та конкретного цілепокладання та стратегічного планування. Зазначається, що цілепокладання є базою самоменеджменту та тайм-менеджменту. Обґрунтовується важливість цілепокладання в професійному розвитку вчителя, пояснюються методи й прийоми цілепокладання в режимі тайм-менеджменту. Звертається увага на формулювання питань цілепокладання. Зазначаються головні причини втрати часу вчителями, що змушує їх витратити особистий час на робочі справи. Відповідно до визначених причин даються рекомендації щодо планування часу. Вказується, що цілепокладанню передують аналіз накопичених справ і визначення ступеня їхньої важливості самим вчителем, само ж цілепокладання розпочинається з відкритих питань та проводиться за технологією SMART.

Ключові слова: *професійна компетентність, тайм-менеджмент, цілепокладання, дедлайн, колесо життєвого балансу, піраміда Франкліна*

Вступ. Останні десятиліття людство постійно відчуває брак часу. І справа не лише в збільшенні кількості інформації, вимог до особистих та професійних якостей людини з одночасною розфокусованістю уваги через глобалізаційні спокуси. Однією з головних причин такого стану є відсутність чітких орієнтирів діяльності та розвитку, тобто люди не впевнені в тому, які знання їм варто насамперед отримувати та які компетентності розвивати, а тому намагаються охопити якомога більше векторів розвитку. До того ж розрекламованість успішності людини в усіх сферах життя одночасно знижує відчуття суб'єктивної значимості вже отриманих досягнень, навпаки, чим більшого людина досягає тим менш вона впевнена в своїх результатах. Тож люди все більш відчувають на собі тиск революційних змін сучасної глобалізації, що особливо характерно до тих галузей професійної діяльності, що безперервно реформуються, а отже і змінюються вимоги до професійної компетентності працівників. До таких галузей відноситься освіта.

Перед українським учителем поставлена нездійснена місія швидкого розвитку 15 ключових професійних компетентностей, зазначених у новому професійному стандарті. Це вимагає від вчителя нових методів планування власного часу. Саме тому тайм-менеджмент набуває широкої популярності в сучасних умовах безперервного саморозвитку та самодосконалості. Тайм-менеджмент сприяє формуванню нового усвідомлення часу людиною, визначення часу як важливої життєвої цінності. Але «тайм-менеджмент – це не просто сукупність практичних рекомендацій щодо управління часом, це вияв світогляду сучасної людини, для якої планування часу стає засобом для досягнення успіху та перемоги в конкурентній боротьбі» (Євтушевська, 2017, с. 15). Звісно, що професійне оволодіння тайм-менеджментом однозначно сприятиме тому, що людина зможе раціонального використовувати час, а

утім важливим є не оволодіння методами, а усвідомлення причин оволодіння. Варто не тільки рухатися, але й розуміти куди та навіщо. Отже, базою тайм-менеджменту є усвідомлення власних професійних і життєвих цілей та, відповідно до них, обмеження зайвих рухів. Рухаючись від пункту А до пункту Б необхідно обійти пункт В, якщо шлях до пункту Б через нього не проходить, і вже точно не намагатися йти до пункту Б через пункт С, який знаходиться у протилежному напрямку. Фактично філософія тайм-менеджменту – це відповідь на питання «Куди я йду?», «Навіщо я туди йду?», «Коли я туди дойду?», «Чи є коротше шлях туди, куди я йду?».

Аналіз публікацій і джерел. Дослідженням тайм-менеджменту займаються такі діячі, як С. Уорд, Г. Архангельський, Б. Трейсі, Д. Гессен, Д. Аллен, Д. Тайлер, А. Парабеллум, Й. Кноблаух, Х. Вельте, О. Майсюра, А. Воцьківська тощо. Переважна більшість з них приділили значну увагу стратегічному плануванню, запропонували методики керування часом, у тому числі керуванню робочим часом менеджером підприємства. Разом з тим, на нашу думку, недостатньо уваги було приділено саме цілепокладанню людини в її професійному та особистому вимірах життєдіяльності. До того ж, аналіз наукової та методичної літератури продемонстрував майже повну відсутність дослідження питання цілепокладання та стратегічного планування професійної діяльності вчителя. При великій кількості літератури, де обґрунтовується необхідність постійного професійного розвитку вчителя відсутні рекомендації та методи планування підвищення власної професійної компетентності.

Мета статті – розкрити роль та методи цілепокладання й стратегічного планування професійного розвитку вчителя в системі тайм-менеджменту.

Виклад основного матеріалу. Якщо запитати пересічного громадянина, у чому полягає робота вчителя, то передусім буде зазначено, що у навчанні та вихованні дітей. І це безумовно так, але далеко не всі усвідомлюють, що для здійснення цієї, нібито просто сформованої задачі, вчитель постійно підвищує рівень своєї професійної компетентності. Змінюється мета освіти, і відразу пропонуються нові методи роботи з учнями; життя в умовах карантину змушує вчителя поглиблювати свої уміння дистанційного навчання дітей, та і самі педагогічні заходи, курси підвищення кваліфікації вимагають від учителя високого рівня інформаційної компетентності, в школах з'являються інклюзивні класи, що своєю чергою вимагає від педагога розвитку психологічної компетентності. І все це не виникає поступово, а навалюється на вчителя разом з новими законами, актами, постановами тощо. Звісно, дуже складно не розгубитися і не відчутися професійне вигорання. До того ж, кому дійсно хочеться витратити особистий час на робочі справи? Але питання можна поставити по-іншому:

- скільки мені знадобиться часу для інвестування в себе як професіонала високого рівня?
- скільки я можу виділити часу (протягом року, тижня, дня) для саморозвитку?
- скільки я хочу виділяти часу на саморозвиток?
- як я можу розвинути професійну компетентність і заощадити при цьому особистий час?

Тож професійне зростання вчителя залежить не лише від вимог часу, але від того, як ставить перед собою задачі сам педагог, як він формує питання цілепокладання.

Варто зазначити, що «професійна компетентність – якісна характеристика рівня оволодіння особистістю своєю професійною діяльністю, яка передбачає: усвідомлення своїх спонукань до цієї діяльності (потреб, інтересів, прагнень, ціннісних орієнтацій, мотивів діяльності, уявлень про свої соціальні ролі); оцінювання своїх особистісних властивостей та якостей як спеціаліста (професійних знань, умінь, навичок, професійно значущих якостей), регулювання на цій основі свого професійного становлення» (Гриньова, 2014, с. 75). Це означає, що в якій сфері би не працювала людина, їй необхідно розвивати свою професійну компетентність, тобто професійна компетентність особистості – головна вимога в професійній діяльності, а вже її компоненти залежатимуть від специфіки професії, адже не вимагається щоб слюсар віртуозно володів музичними інструментами, а вчитель початкових класів – ставив діагнози та назначав лікування. Отже, «професіоналізм характеризує високу підготовленість фахівця до виконання завдань професійної діяльності. Професіоналізм фахівця виявляється в систематичному підвищенні кваліфікації, творчій активності, здатності продуктивно задовольняти вимоги суспільного виробництва і культури, що постійно зростають. Передумовою досягнення професіоналізму є достатньо високий розвиток професійно значущих якостей особистості, її спеціальних здібностей» (Гриньова, 2014, с. 76).

Цілком зрозуміло, що професійна компетентність учителя потребує постійного розвитку, і не може обмежуватися проходженням курсів підвищення кваліфікації та атестації. Вчитель здійснює самоаналіз і визначає свої сильні та слабкі сторони в професійній діяльності. Далі, спираючись на сильні сторони, він одночасно розв'язує проблему зі своїми слабкими сторонами, підбирає методи, які дозволяють слабкі сторони своєї професійної діяльності, некомпетентність зробити сильними сторонами. Звісно, що чим більшої професійної компетентності учитель буде досягати тим легше йому буде справлятися з буденним шкільними задачами та протистояти стресам. Такий учитель бере відповідальність на себе в питанні саморозвитку, не дозволяє маніпулювати собою, визначає свою позицію та складає план індивідуального розвитку, здійснює корекцію своїх планів за потребою, вибудовує партнерські

стосунки з колегами, батьками учнів та самими учнями. «Так, сутність самоменеджменту на рівні гностичної діяльності педагога у ставленні до себе визначається як процес самопізнання і самосприймання ним своєї особистості як фахівця через «бачення», розуміння і прийняття свого професійного «Я» особистісному та суб'єктному рівнях. В означеному контексті самоменеджмент у формі різних актів самодослідження (самоспостереження, самоконцентрація, самозвіт, самоаналіз, самооцінка) є процесом цілеспрямованого одержання педагогом інформації щодо розвитку необхідних для ефективного входження в педагогічну професію якостей своєї особистості. Самоменеджмент на рівні проектувальної і конструювальної діяльності вихователя в особистісному вимірі реально здійснюється як єдність процесів самопрогнозування і самопрограмування. При цьому, означений феномен виявляється у процесі планування стратегій і тактик своєї поведінки на кожному з етапів педагогічної діяльності шляхом відпрацювання конкретних алгоритмів професійних дій та їх послідовності у процесі вирішення педагогічних завдань» (Іщенко, 2017, с. 123).

Усе це вчителі цілком розуміють, але часто скаржаться на нестачу часу для розвитку своєї професійної компетентності. Проведення уроків, підготовка до них, перевірка зошитів, заповнення журналів, педагогічні наради забирають багато часу і так, але часто додаються ще інші справи, пов'язані з педагогічною діяльністю, які часто вимагають витрату вже особистого часу (наприклад, класним керівникам доводиться замість того, щоб приділити час своїм дітям, допомагати розв'язувати проблеми учнів з неблагополучних родин або готувати якусь дитину до олімпіади, чи розучувати танок на районне свято, прибирати в класній кімнаті та, навіть, клеїти шпалери). Велика кількість задач вимагає енергетичних затрат, які організм не завжди встигає відновити, і часто причиною відсутності енергії стає те, що у вихідні дні вчителі продовжують «гасити пожежу» – виконувати ті справи, які не встигли зробити за тиждень, або порушують режим сну, знов-таки намагаючись все доробити. Але постійна втома викликає роздратування, неприємні емоції беруть гору і людина втрачає відчуття задоволення від своєї роботи. Якщо ж сюди ще додати відчуття безпорадності через розуміння власного професійного безсилля, то це штовхатиме на радикальні вчинки, учитель або зривається при першій конфліктній ситуації, або полишає свою професію. Процес реформування системи освіти лише загострює цю ситуацію. Звідси і виникає питання – що робити?

З одного боку, ми розуміємо є цілий ряд причин, працювати над якими необхідно на рівні керування системою освіти (підвищувати заробітну платню, припинити плутати вчителя з технічним працівником школи, використовувати різні мотиваційні засоби та багато іншого). Утім, мова зараз йде не про те, що виходить за межі контролю вчителя, а про те, що залишається під його контролем. А під контролем вчителя залишається розподіл часу на виконання різних справ, уміння казати «Ні» тим справам, які його не стосуються, уміння чітко формувати мету та методи її досягнення, тобто уміння використовувати методи та прийоми тайм-менеджменту в професійній та особистій сферах діяльності.

Досвід підтверджує, що при великій кількості сьгодні цікавої та доступної літератури з питання самоменеджменту та управління часу значна кількість педагогів залишають її поза увагою. Фактично ми можемо розподілити педагогів на такі групи: 1) не знають, що таке «тайм-менеджмент», 2) знають, але не використовують, 3) знають і розуміють, як щось нове, чому варто навчити учнів, але в особистому житті не використовують, 4) знають, інколи використовують, 5) постійно живуть в режимі тайм-менеджменту. На жаль, остання група – найменша.

Інша проблема – невміння відокремити важливі справи від неважливих та готовність виконувати всі делеговані ним справи першою чергою без відшкодування збитків за витрачений час. Тобто до невміння делегувати неважливі справи іншим людям, додається й те, що значна кількість учителів готові виконувати делеговані ним справи першочергово, та, навіть, взяти під контроль виконання тих справ, які їх взагалі не стосуються. Так, замість запланованих власних справ весь час витрачається на виконання доручень та неважливих справ. Якщо ж визначити, що розвиток професійної компетентності та вдосконалення професійної діяльності є важливою справою, то зрозуміло, чому на неї залишається так мало часу та сил.

І наступна проблема, з якої варто розпочати вихід із цього замкнутого кола, це – відсутність чітких записів робочих планів. Звісно, що всі вчителі мають розклад занять і тримають його в полі свого зору. І це правильно, не варто витрачати сили на запам'ятовування власного розкладу занять, розкладу шкільних дзвоників, номерів кабінетів, де відбуватимуться заняття, коли звичайний блокнот може зберігати цю інформацію. Але так само можна записувати всі заплановані справи на день, записавши їх в тій послідовності, в якій планується їх виконувати. До того ж всі справи потребують витрати часу, вчитель, же не проводить 30 хв уроку або цілу годину, замість 45-ти хвилин, які визначаються дзвоником. Відповідно всі справи повинні мати свій розклад дзвоника.

Тож варто записувати всі справи, а після складання свого робочого дня, варто дотримуватися домовленості з собою так, ніби це підписані вами трудові обов'язки, від яких залежить утримання на роботі. «Основними рекомендаціями щодо планування часу можна назвати такі:

- самомотивація або нагорода собі за зроблену вчасно роботу. Деякі дослідники говорять, що така практика є ефективною;
- встановлення для себе покарань за запізнення, невиконання роботи, неорганізованість;
- продумування наступного дня, підготовка необхідних для роботи речей звечора. Оскільки пошук потрібного зранку найчастіше призводить до стресів і запізнь, що потім позначається на всьому дні;
- прорахунок можливих негативних чинників, які можуть вплинути на розпорядок дня (урахування часу на затори, запізнення колег, невчасне підписання документів тощо). Людина має прораховувати різні варіанти, щоб розуміти, як діяти за різних обставин, хоча, очевидно, що всього передбачити неможливо;
- ведення щоденника зі справами, які слід зробити, оскільки тримати все в пам'яті подекуди просто неможливо;
- умовно розподілити день на кілька частин і виконувати завдання, заплановані на ранок, обід і вечір» (Євтушевська, 2017, с. 16-17).

Ці поради допоможуть розібратися з накопиченими справами та сформуванню для себе власний режим тайм-менеджменту. Але задача тайм-менеджменту полягає в дещо іншому, а саме у тому, щоб визначити головні цілі життя та знайти час для їхньої реалізації. Брайан Трейсі порівнював тайм-менеджмент із сонцем, навколо якого кружляють усі складові життя людини (Трейсі, 2007). Щоб визначитися з тим, що для вас є найбільш важливим, можна виконати дуже просту вправу – за 30 секунд написати 3 найважливіших бажання. У переважній більшості людей ці бажання будуть пов'язані зі здоров'ям, родиною та роботою, але, можливо, у вас якимось по-іншому. Парадокс цієї вправи, що найбільшими проблемами будуть ті ж самі речі, а отже, люди пов'язують свої бажання саме з тими сферами, де відчувають проблеми. Визначив свої найбільш жадані та болючі сфери життя можна використати колесо життєвого балансу, щоб зрозуміти наскільки проблемою є ситуація.

Колесо життєвого балансу – це візуалізація базових сфер життєдіяльності людини, яке має форму кола, поділеного на декілька секцій (зазвичай 8). Усі сфери колеса діляться на 10 поділок від центру кола (рис. 1).

Необхідно оцінити рівень кожної сфери свого життя за особистими відчуттями та зафарбувати шкалу. В ідеалі колесо повинно бути рівним, але мало в кого так буває, і це не настільки суттєво. Інша справа – це та або ті декілька сфер, які отримали найнижчу оцінку. Це зони – де людина почуває себе некомфортно, та навіть більше, замість того, щоб розбиратися з цими сферами – намагається втекти від проблем, створюючи додаткову зайнятість в інших сферах.

Так, наприклад, замість того, щоб займатися особистісним зростанням (куди можна віднести розвиток професійних компетентностей також), вчитель перекидає усю увагу на фінансову сферу (береться за додаткову роботу, репетиторство), чи на сферу кар'єрного зростання. Але й там ситуація не стає кращою, тому що, зазвичай ці сфери взаємопов'язані, і без особистісного зростання майже не можливо просуватися кар'єрною дробиною та заробляти більше. Натомість, втома та роздратування майже гарантовані.

Отже, передусім необхідно бути чесним з собою та припинити тікати від нерозв'язаних проблем. Далі необхідно визначити, що і наскільки може поліпшити ситуацію в проблемних сферах, а також – наскільки це покращення в одній сфері вплине на покращення в іншій. Варто розпочинати працювати з тією сферою, чії показники сильніше за інші впливають на інші сфери, а також знизити контроль над тією сферою, де і так все добре. Контролювати усі сфери одночасно не вийде, але закон інерції ніхто не відміняв, тож деякий час в тих сферах, де ситуація вас влаштовує нічого руйнуватися не буде вже точно, та, навіть, під впливом вирівнювання в іншій сфері може навіть там ще більш покращитися.

Отже, існує цілий ряд способів, що дозволяють керувати власним часом ефективно:

1. Чітко визначити головні цінності та пріоритеті. Тримати їх в полі зору.

2. Знайти баланс між роботою та особистим життям.

3. Письмово зафіксувати усі свої справи, визначити, які є обов'язковими. Позбутися необов'язкових. Перед тим, як впроваджувати щось нове у свій розпорядок життя, необхідно його спростити, інакше для нового не вистачатиме місця, тому з'явиться сильний опір.

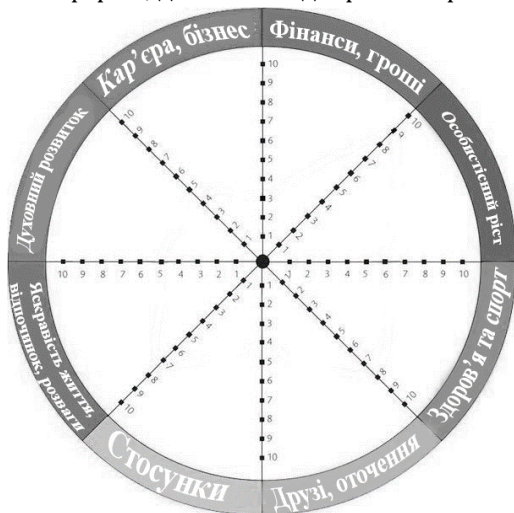

Рис. 1 Колесо життєвого балансу

4. Не боятися не вкластися в дедлайни. Страх блокує енергію, тож замість того, щоб робити важливі речі людина починає прокрастинувати.
5. Прохроментувати декілька робочих днів, щоб визначити кількість часу витраченого марно.
6. Скласти плани за принципом піраміди Б. Франкліна (рисунк 2).
7. Щовечора складати погодинний графік справ на наступний день, додавши ті справи, які не були зроблені сьогодні. Бажано робочий день розпочинати саме з невиконаних справ попереднього дня.
8. Розбити день на 3 періоди. Виконувати важливі та термінові справи зранку. Розпочинати з найбільш неприємних справ.
9. Робити не те, що потрібно, а те, без чого неможливо обійтись. Такі справи не повинні залишатися на наступний день.
10. Чітко розділяти робочий та вільний від роботи час. Для вчителів робочим часом є безпосереднє проведення уроків, тож працюємо відповідно розкладу, та методичний, на який складає окремий план діяльності.
11. Берегти власний час та час колег. Спілкування – коротке та конструктивне, відповідати лише на термінові телефонні дзвінки, визначити час, коли перевіряєте електронну пошту та даєте відповіді.
12. Після кожної справи, по можливості, брати 5-хвилинні перерви. Доречним буде використання методу Помодоро.
13. Підтримувати водний баланс організму (водний – це не додаткова чашка кави, а звичайна питна вода).
14. Кожен день залишати час на спілкування з членами родини, хобі, заняття спортом, професійного зростання. Навіть 15 хв. на день, виділених на книжку з вашої галузі сприятиме тому, що ви будете постійно самовдосконалюватися (Лисенко, 2013).

Отже, як можна зазначити, цілепокладання – є основою стратегічного планування в професійній та життєвій діяльності вчителя. Цілепокладання – це первинна стадія визначення комплексу цілей, що відповідають стратегічній меті та характеру завдань з врахуванням особливостей самої людини. В роботі вчителя цілепокладання «розглядається як складне інтелектуально-інструментальне вміння, що складається з комплексу простіших: урахування найбільш значущих факторів людського розвитку конкретних учнів; трансформування цілей педагогічної діяльності в систему навчально-виховних завдань; створення умов для учнів щодо «довизначення» ними завдань як особистих; диференціація сприятливих, несприятливих та нейтральних факторів (порівняно з найбільш значущими); володіння методиками одержання оперативної інформації про хід і проміжні результати творчого процесу та їх аналізу тощо» (Виговська, 2014, с. 80). Без чітко сформованого конструкта цілей та стратегічних інструкцій їхньої реалізації не можливо визначити довгострокові та короткострокові плани, тому ваш тайм-менеджмент може перетворитися в ефективне, але безглузде виконання дедлайнів.

Американській бізнесмен Б. Франклін розробив систему планування та досягнення цілей, яка сприяє цілісному уявленню шляху реалізації важливих цінностей. Візуально ця система виглядає як піраміда. «Заповнюється піраміда знизу догори: спочатку людина прописує свої головні життєві цілі, далі визначається одна глобальна мета, прописується план досягнення мети. Генеральний план не має чітких дат реалізації, але відповідає на питання «Як я реалізую свою мету» (що для цього треба знати, уміти). Натомість довгостроковий, короткостроковий та щоденний план покликани розбити ваш генеральний план на ряд задач з датами їх реалізації так, щоб щоденно можна було робити крок до своєї мети. Використання піраміди Франкліна передбачає відвертість із самим собою та глибокий самоаналіз. Будь-які абстрактні моделювання життєвих цілей, а особливо глобальної мети, є результатом поверхневого підходу до піраміди» (Савонова, 2021, с. 71).

В основі власної піраміди Б. Франклін поклав 14 цінностей, але для початку буде достатньо визначити 2-3 цінності та розпочати роботу з ними. Наступна сходинка – це глобальна мета, яка спирається на визначенні життєві цінності. Глобальна мета – це максимальний результат, який людина хоче досягти. Генеральним планом стає хронологічно вибудований перелік завдань, які ведуть до досягнення мети. На наступній сходинці розписується довгостроковий план реалізації глобальної мети (на 3-5 років). Важливо не плутати, і замість того, щоб переносити завдання генерального плану із зазначенням дедлайнів, необхідно прописати невеликі кроки кожної із задач глобального плану, які можна зробити протягом 3-5 років. Короткостроковий план розписується на найближчий рік, півроку, три місяці, місяць, а в плані на день – зазначається один-два кроки, що сприяють досягненню короткострокових та довгострокових планів. Час від часу необхідно повертатися до короткострокових та довгострокових планів і перевіряти наскільки вдало ви просуваєтеся для їхньої реалізації та чи не потрібна корекція планів, адже ми всі люди, і не можемо врахувати всі обставини нашого життя.

Рис. 2. Піраміда Б. Франкліна

Найважче працювати саме з формуванням власних цілей. Фактично, мета – це ідеалізоване втілення результату якоїсь діяльності людини з задачами та методами досягнення. Неправильна сформована мета гарантує провал будь-якої діяльності, тому вона повинна бути сформована чітко, ясно та позитивно. Цілепокладання – важкий і довготривалий процес, адже абстрактним бажанням необхідно дати форму чітко окресленої установки довготривалого періоду. Водночас занадто глобальні цілі не мають необхідного мотиваційного імпульсу до діяльності, адже просто стає незрозумілим з чого потрібно починати, хоча саме вони подекуди допомагають визначити власні цінності та сенс життя. Тож глобальні цілі повинні отримати чітку структуру вираження.

Американський письменник з саморозвитку Б.Трейсі пропонує 10-тикроковий шлях цілепокладання.

1.Щиро відповісти на питання «Що я хочу в особистому плані та в професійному плані?». Ціль повинна бути реальною, щоб можна було визначити можливість її реалізації.

2.Ціль повинна бути записана. Та ціль, що не записана має незначні шанси на реалізацію.

3.Визначити дедлайн цілі. Може бути так, що реалізувати бажане вдасться раніше кінцевого терміну, а може – і пізніше, але встановлений дедлайн мотивуватиме до діяльності.

4.Дати відповідь на питання: «Чому я зараз досі не досяг цілі?». Так, з одного боку ви щойно сформуливали власну ціль, але з іншого – визначаєте наскільки її реалізація залежить від вашої діяльності, а наскільки від зовнішніх обставин.

5.Визначити, які додаткові знання необхідні для досягнення поставленої цілі.

6.Визначити коло людей чия допомога вам знадобиться для реалізації цілі, а також того, що ви можете зробити для цих людей. Мало знайдеться людей, які готові безкінечно допомагати невдячній людині.

7.Скласти генеральний план дії.

8.Візуалізувати ціль. Це допомагає тримати себе в тонусі та пам'ятати про головні речі.

9.Починати діяти та діяти щоденно. Дуже важко розпочати, але систематична та планомірна діяльність в бажаному напрямку запустить принцип інерції.

10. Наполегливість. Деякі кроки, які були визначені для досягнення поставленої цілі є некоректними, а тому можуть відводити у бік від задуму, деякі обставини будуть перевіряти вас на міцність, тому лише наполегливі досягають своїх цілей (Трейсі, 2007).

Брайан Трейсі радить написати 10 цілей на один рік. Всі вони повинні бути написані в теперішньому часі так, ніби ви вже їх досягли, а потім обрати лише одну, якою буде займатися протягом року. Далі аналізуємо її по техніці SMART (рисунки 3). У такому разі алгоритм буде таким:

- конкретизація майбутнього результату (S);
- обґрунтування необхідності, тобто релевантність цілі (M);
- прогнозування ступеню досягнення результату (A);
- визначення цільових показників та критеріїв для оцінки (R);
- кінцевий термін досягнення сформованої мети (T).

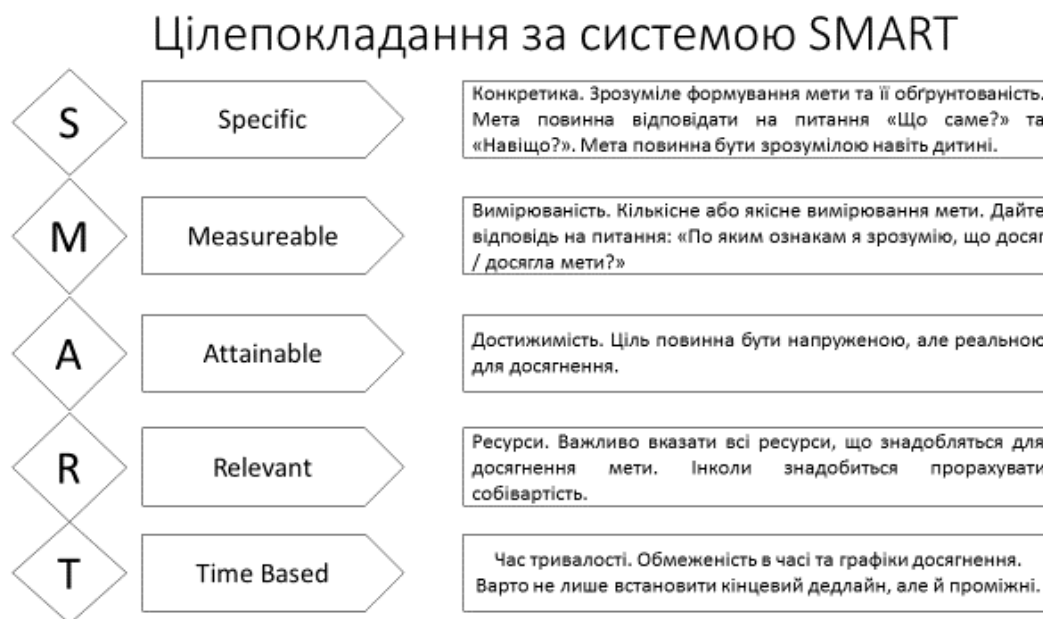

Рис. 3. Технологія SMART

Працювати над обраною метою важливо кожного дня, тому з виникненням різних задач протягом дня і перед тим як визнавати ці задачі важливими для вашого професійного зростання, варто пригадати ціль та запитати себе: «Чи виконання цих задач наближує мене до досягнення моєї мети?», і після цього ви зможете обрати відповідні методи розв'язання цих задач, адже ваше ставлення до них буде чітко визначеним. Навіть, якщо деякі задачі що не ведуть вас до досягнення цілі, ви не зможете делегувати іншій людині (а, зазвичай, делегувати можна тому, для кого ці задачі співпадають з власною метою), то, принаймні, ви будете менше турбуватися за кінцевий результат і візьмешся за них, лише в останню чергу.

Для ефективного тайм-менеджера важливі задачі повинні бути в пріоритеті та виконуватися в першу чергу. Головний девіз щоденного тайм-менеджмента – працювати не над тим, що може здаватися важливим і терміновим, а над тим, що сприяє досягненню визначеної мети. У матриці Ейзенхауера, зазвичай, важливі та термінові справи – це справи, які не матимуть значного впливу на ваше положення, а тому перед тим, як братися за їхнє виконання задайте собі наступне питання: «Наскільки негативними для мене будуть наслідки невиконання цих задач?» І якщо, таких наслідків не буде, або будуть несуттєві, сміливо перекидайте ці справи в інший блок – неважливі та термінові, а далі визначте скільки знадобиться часу для їхнього виконання, якщо менш, ніж 15 хвилин, можете розпочати свій день саме з них, але, якщо більше, тоді залишайте їх наостанок. Дуже часто – це делеговані задачі, тому перед тим, як братися за них, обговорить дедлайни та очікуваний кінцевий результат з замовником.

Варто пам'ятати, що цілепокладання людина може формувати спираючись на власну свободу волі. Нав'язані цілі іншими ніколи не будуть ефективними. Більш того, рано чи пізно, людина намагатиметься позбутися тиску. Так значна кількість українських студентів, які під тиском батьків вступили на певну спеціальність, не завершують навчання, проходять перенавчання або йдуть працювати не за фахом. Тож перше правило ефективного цілепокладання – не плутати власні цілі з бажанням інших. Цілепокладання повинно спиратися на власні цінності, тому перед тим як чітко окреслити мету задайте собі питання: «Заради кого або чого я буду діяти?».

Після того, як були визначені ваші цінності, розберіться з мотивами діяльності, а також потребами, які ви плануєте задовільнити. Які бувають потреби ще описав А. Маслоу. Щодо мотивів, то вони бувають внутрішні (буду задоволений собою) та зовнішні (інші будуть задоволені мною, будуть схвалювати мої досягнення), стійкі (власні переконання) нестійкі (тимчасові переконання під тиском соціуму, наприклад, мода на конкретну професію або вимога до володіння якимись професійними навичками), позитивні (приємні емоційні імпульси), негативні (неприємні емоційні імпульси). Далі складаємо план і визначаємо кроки та методи діяльності. Встановлюємо кінцевий термін досягнення та проміжкові терміни. Так, якщо ви плануєте підвищити свій професійний рівень, а успішне проходження атестації та отримання звання для вас є зовнішнім критерієм досягнення мети, який ви можете досягти через 5 років, то проміжкові терміни можуть бути такими:

- перші два роки – кожного червня;

- третій рік – грудень та червень;
- четвертий рік – вересень, грудень, червень;
- п'ятий рік – вересень, листопад, січень, березень.

Важливо також обміркувати ризики та незручності, які виникатимуть під час реалізації цілі. Сумніватися на періоді формування власної цілі – цілком нормально, але, якщо ви вже прийняли рішення – полиште сумніви. Розумна людина сумнівається тоді, коли обирає, а не тоді, коли вже обрала.

Висновки. Отже, цілепокладання в професійній діяльності вчителя сьогодні розуміється не лише як уміння формувати цілі та задачі освітньої діяльності, а також як уміння вчителя свідомо та самостійно формувати цілі професійного розвитку, визначати терміни досягнення цілей, використовувати методи таймменеджменту у своїй професійній діяльності.

Список використаних джерел

- Виговська, О. (2014). Учителське цілепокладання як платформа становлення компетентного професіонала. *Директор школи, ліцею, гімназії*, 5/6, 74-93.
- Гриньова, В. М. (2014). Про співвідношення понять «професіоналізм», «професійна культура», «професійна компетентність», «професійна підготовка». *Педагогіка та психологія*, 45, 74-84.
- Євтушевська, О. В. (2017). Тайм-менеджмент як вияв світогляду сучасної людини. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*, 3, 15-18.
- Іщенко, В. (2017). Розвиток професійного іміджу молодого педагога на основі самоменеджменту. *Витоки педагогічної майстерності*, 20, 120-124.
- Лысенко, В. И., Лысенко, С. В. (2013). Использование технологии тайм-менеджмента в работе и жизни врача и педагога. *Проблемы непрерывной медицинской освіти та науки*, 3, 24-27.
- Савонова, Г. І. (2021). Тайм-менеджмент успішного вчителя: перші кроки. *Освіта на Луганщині*, 3 (64), 68-74.
- Трейси, Б. (2007). *Результативный тайм-менеджмент: эффективная методика управления собственным временем*. Москва: Смарт Бук.

References

- Hrynova, V. M. (2014). Pro spivvidnoshennia poniat «profesionalizm», «profesiina kultura», «profesiina kompetentnist», «profesiina pidhotovka» [About the relationship between the concepts of «professionalism», «professional culture», «professional competence», «professional training»]. *Pedahohika ta psykhohihiia [Pedagogy and psychology]*, 45, 74-84 [in Ukrainian].
- Ishchenko, V. (2017). Rozvytok profesiinoho imidzhu molodoho pedahoha na osnovi samomenedzhmentu [Development of the professional image of a young teacher based on self-management]. *Vytyky pedahohichnoi maisternosti [Origins of pedagogical skills]*, 20, 120-124 [in Ukrainian].
- Lysenko, V. I., & Lysenko S. V. (2013). Ispolzovanie tekhnologii taim-menedzhmenta v rabote i zhizni vracha i pedagoga [The use of time management technology in the work and life of a doctor and teacher]. *Problemy bezperervnoi medychnoi osvity ta nauky [Problems of continuous medical education and science]*, 3, 24-27 [in Russian].
- Savonova, H. I. (2021). Taim-menedzhment uspishnoho vchytelia: pershi kroky [Time management of a successful teacher: first steps]. *Osvita na Luhanshchyni [Education in Luhansk region]*, 3 (64), 68-74 [in Ukrainian].
- Treisi, B. (2007) *Rezultativnii taim-menedzhment: effektivnaya metodika upravleniya sobstvennim vremenem [Effective time management: an effective technique for managing your own time]*. Moskva: Smart Buk [in Russian].
- Vyhovska, O. (2014). Uchytelske tsilepokladannia yak platforma stanovlennia kompetentnoho profesionala [Teacher goal setting a platform for becoming a competent professional]. *Dyrektor shkoly, litseiu, himnazii [Director of a school, lyceum, gymnasium]*, 5/6, 74-93 [in Ukrainian].
- Yevtushevska, O. V. (2017). Taim-menedzhment yak vyiv svitohliadu suchasnoi liudyny [Time management as a manifestation of the worldview of a modern person]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika [Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University. Economy]*, 3, 15-18 [in Ukrainian].

SAVONOVA H.

Department of education management Lugansk regional Institute of postgraduate pedagogical education, Severodonetsk, Luhansk region, Ukraine

OBJECTIVES AND STRATEGIC PLANNING OF THE TEACHER'S PROFESSIONAL DEVELOPMENT IN THE MODE OF TIME MANAGEMENT

The article analyzes the contradiction between need for a planned and systematic professional development of a modern teacher and lack of time for this process. It shows a dependence of the teacher's professional planning

process from conscious and specific goal setting and strategic planning. It's noted that goal setting is the basis for self-management and time-management. The article proves the importance of goal setting in the teacher's professional development, explains the methods and techniques of goal setting in time management mode. It pays attention to framing the issues of goal setting. It marks the main reasons, why the teachers waste their time, so that make them to spend their personal time on the work matters. According to these reasons it gives the recommendations on time planning. The article points, that goal setting is preceded by an analysis of the accumulated cases and determination of their importance by the teacher himself, and goal setting itself begins with open questions and is carried out using SMART technology.

Key words: *professional competence, time-management, goal setting, deadline, the Wheel of Life, Franklin's pyramid*

Стаття надійшла до редакції 09.05.2023 р.

UDC 378.011.3-051:6]:37.015.31:745/749

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2023.31.283420](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2023.31.283420)

YULIIA SRIBNA

ORCID ID: 0000-0003-3846-3871

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

DECORATIVE AND APPLIED CREATIVITY AS A FACTOR FOR THE FORMATION OF THE CREATIVE PERSONALITY OF THE FUTURE TECHNOLOGY TEACHER

In modern conditions, education is an important factor in reviving the nation, instilling in young people a national consciousness, a harmoniously developed personality of a future teacher of technology – a bearer of the best assets of national and world culture, capable of self-development and self-improvement, to transfer experience to his schoolchildren.

The article examines the peculiarities of decorative and applied creativity as a factor in the formation of the creative personality of a student of higher education. The effective role of folk art as a source of spiritual and aesthetic culture of the future technology teacher is revealed. The potential of decorative and applied creativity in the formation of the creative personality of the future technology teacher was revealed.

Key words: *folk art, embroidery, professional training, decorative and applied creativity, formation of a creative personality*

Introduction. One of the tasks of higher education in the conditions of humanization and democratization in Ukraine is the formation of an educated personality, ensuring the priority of its comprehensive development, the formation of spiritual values and creative activity. It is the study of decorative and applied creativity that creates conditions for the creative orientation of students' educational and educational activities, involves them in the cultural traditions of their people, the formation of artistic abilities and creativity, and ensures the harmonious development of the cognitive activity of the future teacher of labor training and technology.

In today's conditions, considerable attention is paid to the issue of involving young people in the study of national forms of Ukrainian folk art, revealing the national uniqueness of Ukrainian ethnodesign. The formation of a creative personality capable of independent thinking, generating original ideas, and making non-standard decisions in the process of productive and transformative activity is one of the most urgent socio-pedagogical problems of social progress.

In modern science, the problem of attracting student youth to the achievements of folk decorative and applied creativity is not new. Thus, in the last decade, the following issues were actively investigated: education of national self-awareness among student youth in the process of studying various types of decorative and applied creativity; artistic and aesthetic education of youth by means of fine, decorative and applied art and design; formation of creative activity and artistic skills in classes on decorative and applied creativity, etc.

Analysis of research and publications. Modern researchers of reforming world systems of professional teacher training pay more and more attention to the creative development of the teacher's personality. They consider the teacher's personality as a systematically structured social quality of an individual, which is formed in social activities and communication and is characterized by the individual's entry into sociocultural relations. Modern researchers in the field of personality theory (A. Asmolov, A. Bodalov, V. Maslov, V. Simonov, M. Udovenko) adhere to this point of view. The influence of folk art on personality development became the